Kommittémotion S

SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2832

av Ardalan Shekarabi m.fl. (S)

Jämställdhet och mäns våld mot kvinnor

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut 3

Motivering 8

1. Socialdemokraterna är ett feministiskt parti 9

1 Jämställd ekonomi 9

1.1 Jämställdhet – inte bara en fråga om rättvisa 9

1.2 Den svenska välfärdsmodellen och dess betydelse för jämställdhet 10

1.3 Jämställdhetsanalys i budgetprocess och lagstiftningsarbetet 11

2 Jämställt arbetsliv 11

2.1 Fler utrikesfödda kvinnor ska komma i arbete 12

2.2 Stopp för sexuella trakasserier i arbetslivet 12

2.3 Sanktionsavgifter som en del i ett stärkt förebyggande arbetsmiljöarbete – stärk kvinnors rätt till en god arbetsmiljö 13

2.4 Hot och våld i arbetslivet 14

3 Jämställdhet inom Försvarsmakten 14

4 Jämställdhet inom skogsnäringen 14

5 Jämställda socialförsäkringar 15

5.1 Föräldraförsäkringen 15

5.2 Pensionerna 15

5.3 Sjukförsäkringen 16
5.4 Arbetsskadeförsäkringen 16
6 Ett jämställt näringsliv 17
6.1 Kvinnors företagande 18
7 En jämställd kollektivtrafik och stärkt trafiksäkerhet 18
8 Åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld 19
8.1 Nollvision om mäns våld mot kvinnor och barn 19
8.2 Kriminalisera ekonomiskt våld 20
8.3 Släppsamtal och åtgärder i samband med permission eller frigivning 22
8.4 Bättre stöd till våldsutsatta kvinnor 22
8.5 Områdesarrest vid extra stor hotbild 23
8.6 Barnahus i hela landet 24
8.7 Nationell strategi för att förebygga, upptäcka och stoppa våld mot barn 24
8.8 Barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder 25
8.9 Våld i ungas parrelationer 25
8.10 Hedersrelaterat våld och förtryck 26
8.11 Prostitution och människohandel 27
8.12 Sexuell exploatering och övergrepp mot barn 28
8.13 Kemisk kastrering som krav för villkorlig frigivning 29
8.14 Svårighet att hitta nytt boende slår mot våldsutsatta kvinnor och barn 29
8.15 Nationell bostadskö för våldsutsatta kvinnor och barn 30
8.16 Kvinnofridsstöd vid våld i nära relationer 30
8.17 Ge kvinnojourerna förutsättningar att klara sitt uppdrag 31
8.18 Förstärkt skydd för skyddade uppgifter 32
9 Feministisk utrikespolitik 32
9.1 Jämställdhetsarbetet i Nato 33
9.2 Kvinnor, fred och säkerhetsagendan 34
10 Jämställdhet inom utbildningen 34
10.1 Jämställdhet inom forskningen 34

10.2 Förskola och skola för ett jämställt samhälle 35
10.3 Rättvist betygssystem, stoppad utslagning och förlängd skolplikt 35
11 En jämställd sjukvård 36
11.1 En barnmorska per födande 36
11.2 Utvärdering av de nationella riktlinjerna för endometrios 37
11.3 Utrota livmoderhalscancer 37
11.4 Skydda aborträtten 38

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en jämställd ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja kvinnors karriärmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stark välfärd som fundament för ett jämställt samhälle och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av gedigen jämställdhetsanalys i samband med budget- och lagstiftningsarbete och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett jämställt arbetsliv och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur utrikes födda kvinnor ska komma i arbete och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa sexuella trakasserier i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverkets bemyndigande att föreskriva om sanktionsavgifter bör utökas i enlighet med förslagen i SOU 2022:45 med avsikt att införa sanktionsavgifter kopplade till fler föreskrifter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hot och våld i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhet inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhet inom skogsnäringen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en jämställd föräldraförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av jämställda pensioner och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sjukförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsskadeförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett jämställt näringsliv och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kunskapen bland statens myndigheter samt regioner om branscher där många kvinnor är verksamma och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett större jämställdhetsperspektiv i investeringar, innovationsprocesser och företagsutveckling och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en jämställd kollektivtrafik och stärkt trafiksäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svårigheten att hitta nytt boende och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell bostadskö för våldsutsatta kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvinnofridsstöd vid våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om områdesarrest och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt våldsförebyggande program och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett program för män som utövar våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en särskild utredning gällande eftervåld och eftervåldets olika uttryck och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsutsatta kvinnor själva ska få välja hur de vill ta emot information inför det att gärningsmän beviljas permission eller friges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården och polisen bör ta fram en ordning för standardiserad informationsdelning inför permissioner eller frigivningar och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om s.k. släppsamtal och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till våldsutsatta kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lex Lotta och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våldsutsatta kvinnors rätt till bostad och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våldsutsatta kvinnors förtur till allmännyttiga bostäder och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till kvinnor med skyddade personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våld mot äldre kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om områdesarrest och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur barnahusens verksamhet kan förstärkas och tillgången till barnahus säkerställas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för att förebygga, upptäcka och stoppa våld mot barn och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa certifiering av barnahus och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till skydd mot umgänge med en våldsam förälder och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad forskning och utbildning gällande våld i ungas parrelationer och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftning mot omvändelseterapi och omvändelseförsök och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt förebyggande program som riktar sig mot unga som befinner sig i sammanhang där strukturer och normer kring heder är tonsättande och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prostitution och människohandel och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta slutsatserna från SOU 2023:97 vidare vad gäller brister mot Sveriges internationella åtaganden gentemot personer som utsätts för prostitution eller människohandel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som utsätts för sexköp bör ges status som brottsoffer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nya bestämmelserna om kriminalisering av sexköp på distans bör följas upp och att de plattformar som erbjuder livesända sexuella handlingar bör stängas ned och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexköp bör bli ett s.k. artbrott och tillkännager detta för regeringen.

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexköp bör bli ett s.k. artbrott och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sociala medier-företag ska ta större ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom åldersverifiering begränsa barns tillgång till våldsglorifierande pornografi och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för ett kriminalisera deepfake-pornografi och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa pubertetsutvecklingsrekvisitet i barnpornografibrottet och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemlig dataavläsning vid misstanke om sexualbrott mot barn och barnpornografibrott och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fängelse ska vara utgångspunkten vid barnpornografibrott och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen ska informera alla verksamheter där barn vistas – inte bara skolor, utan även exempelvis lekland och barnpassning – om en person dömd för sexualbrott mot barn arbetar där, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverket gällande vårdnad och umgänge för personer som är föräldrar och döms för sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialtjänstens vårdnadsutredningar vid sexualbrott mot barn och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kemisk kastrering som krav för villkorlig frigivning för personer som döms för sexualbrott mot barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett särskilt flyttstöd för våldsutsatta kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kvinnojourerna förutsättningar att klara sitt uppdrag och för att de ska kunna uppfylla kraven i tillståndsplikten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvinnojourernas förebyggande, uppsökande och samverkande arbete och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkt skydd för skyddade uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska föra en feministisk utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetsarbetet i Nato och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om FN:s säkerhetsagenda 1325 och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhet inom forskningen och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förskola och skola för ett jämställt samhälle och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett rättvist betygssystem, stoppad utslagning och förlängd skolplikt och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en barnmorska per födande och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utvärdering av de nationella riktlinjerna för endometrios och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utrota livmoderhalscancer och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om aborträtten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Motionen har vissa begränsningar mot bakgrund av det rådande politiska läget med en övergångsregering och en övergångsbudget.

1. Socialdemokraterna är ett feministiskt parti

Vi socialdemokrater vill ha ett samhälle utan över- och underordning, och vår grundinställning är att bekämpa maktskillnader som begränsar den enskildes frihet. I vårt Sverige är begreppet om alla människors lika värde ristat i sten. Vi kommer aldrig att acceptera en ordning där människor tvingas leva underordnade andra. En människas kön, ålder, klass, religion, etnicitet eller sexuella läggning ska inte begränsa möjligheten att växa och utvecklas. Jämställdhetspolitiken går som en röd tråd genom de flesta politikområden och vi har fördelat resurser för detta på flera utgiftsområden. I den här motionen har vi samlat den socialdemokratiska jämställdhetspolitiken.

1 Jämställd ekonomi

Att kunna försörja sig själv är en grundläggande förutsättning för verklig frihet. Vårt mål är att alla människor ska ha den möjligheten. Socialdemokratin har länge varit drivande i arbetet för att stärka kvinnors självbestämmande – och vi tänker inte sakta ned. Kvinnor ska ha samma frihet som män att forma sina egna liv och fatta sina egna beslut. Något mindre än full jämlikhet kan vi aldrig acceptera.

Klyftorna har ökat i Sverige sedan i början av 2000-talet. Det totala välståndet har stigit men inkomstökningen har varit ojämnt fördelad. En inkomstkälla som sticker ut är kapitalinkomsterna som är mycket ojämnt fördelade jämfört med andra inkomstslag. Tiondelen av befolkningen med de största kapitalinkomsterna hade 95 procent av totalsumman av alla kapitalinkomster år 2020 och den procent av befolkningen som hade de största kapitalinkomsterna hade 59 procent av de totala kapitalinkomsterna.

Eftersom män i genomsnitt äger mer kapital än kvinnor bidrar denna snedvridning till att befästa inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor. Trots att löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat är de totala inkomstskillnaderna i stort sett oförändrade sedan 1995. Att skattesystemet leder till en ökad ekonomisk ojämlikhet mellan män och kvinnor kan inte rättfärdigas.

1.1 Jämställdhet – inte bara en fråga om rättvisa

Ekonomisk ojämlikhet mellan könen är i grunden en fråga om samhällsekonomi. När fler kvinnor deltar på arbetsmarknaden växer ekonomierna och samhällsutvecklingen stärks. En studie från företaget PwC i Storbritannien visar att om kvinnors sysselsättningsgrad i OECD-länderna ökade till samma nivå som i Sverige skulle det

kunna leda till en BNP-ökning på över 6 biljoner USD. Detta understryker att jämställdhet inte bara är en moralisk och social fråga utan även en ekonomisk nödvändighet.

Företag som inkluderar minst 30 procent kvinnor i ledande befattningar har också visat sig vara 15 procent mer lönsamma än de med enbart män i toppen. Att främja kvinnors karriärmöjligheter är därför inte bara rättvist utan även smart affärsmässigt. Genom att skapa fler möjligheter för kvinnor att kliva fram i arbetslivet, kan vi skapa mer dynamiska och lönsamma företag, samtidigt som vi bidrar till ett mer rättvist samhälle.

1.2 Den svenska välfärdsmodellen och dess betydelse för jämställdhet

Den svenska välfärdsmodellen är central för att säkerställa jämställdhet, trygghet och jämlikhet i samhället. Genom att ha väl utbyggd barn- och äldreomsorg kan kvinnor delta på arbetsmarknaden på ett sätt som gynnar både individ, ekonomi och samhälle. Välfärden ska ge alla barn lika tillgång till högkvalitativ förskola och skola, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation. Likaså ska sjukvården baseras på behov, inte betalningsförmåga. Detta innebär att undersköterskan, skolmåltidsbiträdet och ekonomichefen ska ha samma rätt till god vård, och deras barn ska erbjudas en bra utbildning. Välfärdens styrka ligger i dess förmåga att fördela resurser rättvist, oavsett socioekonomisk bakgrund, vilket skapar ett samhälle som håller ihop och ger alla lika möjligheter.

Den svenska välfärden är dock under hot. Otillräckliga statsbidrag till kommuner och regioner riskerar att försämra skolor, vård och omsorg. När välfärden försvagas påverkas hela samhällets förmåga att leverera likvärdig service och rättvisa möjligheter, och därmed också kampen för jämställdhet. För att bygga ett sammanhållet Sverige krävs en stark välfärd som är till för alla.

Staten måste ta sitt ansvar för finansieringen av välfärden och ge långsiktighet samt planeringsförutsättningar till kommuner och regioner. Vi vill införa en bottenplatta för välfärden där statsbidragen till kommuner och regioner räknas upp årligen med inflationen. Därtill behöver regeringen utreda hur man skulle kunna konstruera en modell för att på ett tillfredsställande sätt värdesäkra statsbidragen i takt med kostnadsdrivande faktorer.

1.3 Jämställdhetsanalys i budgetprocess och lagstiftningsarbetet

En statsbudget utan en grundlig jämställdhetsanalys riskerar att förstärka ojämlikheter mellan könen. För att säkerställa en rättvis fördelning av resurser och jämställda förutsättningar är det nödvändigt att varje statsbudget inkluderar en tydlig analys av hur dess förslag påverkar kvinnor och män och jämställdheten i samhället. Detta innebär att fördelningen av resurser måste granskas noggrant, och analyserna måste vara ärliga, korrekta och transparenta. Utfallet av budgeten ska följas upp kontinuerligt för att säkerställa att jämställdhetsmålen uppnås.

Tyvärr har Tidöregeringen brustit i detta arbete. De har sammanblandat konsekvenser för flera år och vissa budgetposter har inte funnits med, vilket gjort det svårt att följa effekterna av olika insatser. Denna otydlighet försvårar arbetet med att bedöma hur regeringens insatser påverkar jämställdheten, vilket i sin tur kan leda till att viktiga frågor förblir olösta eller osynliga. En ordentlig uppföljning och tydlig rapportering av jämställdhetskonsekvenserna är avgörande för att säkerställa att vi rör oss mot ett mer jämställt samhälle.

2 Jämställt arbetsliv

För att nå ett fullt ut jämställt samhälle krävs att de ekonomiska klyftorna i samhället sluts och att alla som kan har ett jobb eller meningsfull sysselsättning att gå till. Resultatet av dagens ojämställda och uppdelade arbetsmarknad är att kvinnor har betydligt lägre livsinkomster än män. Män tjänar avsevärt mer än kvinnor under ett helt arbetsliv, samtidigt är det kvinnor som tar mycket större ansvar för det obetalda hemarbetet. Det skapar mindre frihet för kvinnor både under och efter arbetslivet. Att gå till ett arbete eller sysselsättning är något fint. Förutom att bidra ekonomiskt till vår gemensamma välfärd innebär ett arbete eller en sysselsättning en egen identitet och större självständighet.

Arbetsmiljön inom främst de kvinnodominerade sektorerna är ytterst bristfällig och som konsekvens tvingas kvinnor ofta gå ner i arbetstid, ha längre och återkommande sjukskrivningar samt gå i förtidspension. Arbetsgivarna måste ta ett större ansvar för att tillgodose en bra och trygg arbetsmiljö – inte minst utifrån ett perspektiv om psykisk hälsa och för att motverka stress. Ingen ska behöva dö, bli sjuk eller sjukskriven på grund av sitt arbete.

2.1 Fler utrikesfödda kvinnor ska komma i arbete

Utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är alldeles för lågt. För oss socialdemokrater är det en grundläggande princip att främja jämlikhet och ekonomisk självständighet för alla kvinnor oavsett bakgrund – och därför vill vi trappa upp ambitionerna gällande arbetet för att få fler kvinnor med utländsk bakgrund att göra samma självständighetsresa som svenska kvinnor en gång gjorde.

Att öka sysselsättningen bland utrikesfödda kvinnor är en viktig utmaning som ligger framför oss att lösa inom ramen för den svenska arbetsmarknadspolitiken. I Sverige är målsättningen att både kvinnor och män ska jobba och försörja sig själva och vara goda förebilder för sina barn. I Sverige ska kvinnor och män omfattas av samma rättigheter och skyldigheter och även mötas av samma höga förväntningar. Detta gäller naturligtvis även när det handlar om deltagandet på arbetsmarknaden.

Att utrikes födda kvinnor inte arbetar i lika stor utsträckning som kvinnor födda i Sverige beror på flera olika saker. Kulturella normer, generellt lägre utbildningsnivå, mindre arbetslivserfarenhet och bristande språkkunskaper är några av orsakerna.

Den föregående socialdemokratiskt ledda regeringen tog flera viktiga initiativ för att öka utrikes födda kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Att slopa vårdnadsbidraget, som i praktiken utvecklades till att bli en ordentlig kvinnofälla, var ett betydelsefullt beslut. Införandet av extratjänsterna och begränsningarna inom föräldraförsäkringen var andra viktiga åtgärder.

Utrikes födda kvinnors högre inträde på arbetsmarknaden innebär en stor potential för Sverige. Vi har därför för avsikt att fortsätta prioritera frågan och vi vill ha ett individualiserat etableringstillägg, så att drivkrafterna att delta i etableringen och att arbeta blir lika för kvinnor och män. Det är också viktigt att dra lärdom av Arbetsförmedlingens slutsatser kring projektet Jämställd etablering, vars effektutvärdering uppvisade bättre resultat än Arbetsförmedlingens ordinarie stöd. Utrikes födda kvinnors ökade deltagande i arbetsmarknadsutbildning samt arbetsplatsnära insatser bör prioriteras, vilket måste framgå tydligare av Arbetsförmedlingens regleringsbrev.

2.2 Stopp för sexuella trakasserier i arbetslivet

Sexuella trakasserier från tredje part, såsom kunder och klienter, är ett allvarligt problem på den svenska arbetsmarknaden. För att stärka skyddet för arbetstagare föreslår vi, i linje med rekommendationerna i Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94), att arbetsgivarens ansvar tydliggörs i både diskriminerings- och

arbetsmiljölagstiftningen. Detta skulle innebära att arbetsgivare måste införa riktlinjer och rutiner för att motverka trakasserier från externa aktörer, samt samarbeta med fackliga organisationer. Diskrimineringsombudsmannen (DO) ska kunna utöva tillsyn och ingripa vid brister.

2.3 Sanktionsavgifter som en del i ett stärkt förebyggande arbetsmiljöarbete – stärk kvinnors rätt till en god arbetsmiljö

Arbetsmiljöverket har idag möjlighet att utdöma sanktionsavgift till arbetsgivare som bryter mot regler i föreskrifter som rör fysiska risker så som arbete med maskiner, kemikalier, lyftanordningar och truckar. Men att inte uppfylla kraven i föreskrifterna som reglerar det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) respektive organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) får inga konsekvenser för arbetsgivaren. Så här kan vi inte ha det när vi vet att brister är vanligt förekommande just kopplat till dessa föreskrifter. I ett läge då hög arbetsbelastning är den vanligaste orsaken till ohälsa på svensk arbetsmarknad så behöver arbetet med att förebygga risk för ohälsa på grund av organisatoriska och sociala förhållanden i arbetsmiljön intensifieras.

I utredningen SOU 2022:45 Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus föreslås att Arbetsmiljöverket ska få möjlighet att ta ut sanktionsavgifter för överträdelse av fler föreskrifter såsom OSA och SAM. Detta föreslås som ett sätt att ge samma skydd till arbetstagare oavsett om det handlar om fysiska eller organisatoriska och sociala arbetsmiljörisker; de ska hanteras med lika stort allvar.

Vår drivkraft i detta är ett mål om ett jämställt arbetsliv. Ambitionen är att arbetsmiljöreglerna ska ge samma skydd för kvinnor och män, oavsett yrke, bransch eller sektor. Arbetsmiljölagen trädde i kraft under 70-talet då fler hade manuella arbeten och fasta anställningar och en större del av arbetskraften var män, vilket har resulterat i att arbetsmiljöregelverket till övervägande del har syftat till att reglera den fysiska arbetsmiljön. Vi anser emellertid att tydliga och ändamålsenliga regler vad gäller det organisatoriska och psykosociala bör vara av lika central betydelse.

Vi socialdemokrater menar att möjligheten för Arbetsmiljöverket att få möjlighet att utdöma sanktionsavgifter för fler föreskrifter är en viktig reform för att öka efterlevnaden av grundläggande regelverk som finns till för att hålla arbetstagare friska och trygga. Vi menar därför att regeringen skyndsamt bör ta initiativ för att utöka Arbetsmiljöverkets bemyndigande att föreskriva om sanktionsavgifter i enlighet med förslagen i SOU 2022:45, samt ge myndigheten i uppdrag att i första hand se över vilka

bestämmelser i föreskrifterna SAM och OSA som lämpar sig bäst som grund för utdömande av sanktionsavgifter.

2.4 Hot och våld i arbetslivet

Hot, våld och trakasserier är allvarliga arbetsmiljöproblem inom framför allt välfärden och i serviceyrken, där unga kvinnor är särskilt utsatta. Riksdagens beslut att ratificera ILO konvention 190 om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet är ett viktigt steg som nu behöver följas av konkreta åtgärder för ett tryggare arbetsliv.
Arbetsgivarens ansvar att förebygga hot, våld och trakasserier behöver förtydligas, även när de kommer från kunder, patienter eller brukare. Det kräver ökad kunskap, tydliga rutiner och tillräcklig bemanning. Ensamarbete ökar sårbarheten och behöver därför begränsas där riskerna är särskilt stora.

3 Jämställdhet inom Försvarsmakten

Att öka antalet kvinnor i den samlade krigsorganisationen är prioriterat för Försvarsmakten, och andelen kvinnor bör uppgå till minst 40 % till och med år 2030. Personalbehovet för myndigheten är minst sagt en utmaning och därför behöver Försvarsmakten klara av att bredda sin rekrytering. För att göra detta behöver Försvarsmakten vara en mer attraktiv arbetsgivare för alla oavsett bakgrund. Försvarsmakten måste också arbeta aktivt med jämställdhetsarbetet och med inkludering för att främja en diversifierad personalsammansättning. Det ska vara möjligt att kombinera en karriär inom Försvarsmakten med familjeliv. Att soldaten behöver rätt utrustning anpassad för uppgifterna är en grundsten i försvarsförmågan. Därför behöver Försvarsmaktens arbete med att tillgodose alla köns utrustningsbehov fortsatt utvecklas. Försvaret av Sverige är en angelägenhet för hela landet och hela befolkningens kompetens måste kunna tillvaratas.

4 Jämställdhet inom skogsnäringen

Inom skogssektorn finns det fortfarande stora skillnader mellan män och kvinnor. Enligt Skogsstyrelsens statistik är 61 procent av skogsägarna män och bara 39 procent är kvinnor. Män dominerar även chefspositioner och de största skogsägande aktiebolagens styrelser. Dessutom är det fler män som både utbildar sig inom skog och arbetar med skog. Vi socialdemokrater vill ändra på detta. För att skapa ett jämställt skogsbruk krävs

att vi arbetar aktivt för att få fler kvinnor att utbilda sig och delta i sektorn. Vi behöver också förändra de strukturer som idag hindrar kvinnor från att ta samma plats som män. Ett jämställt arbetsliv är inte bara viktigt ur ett rättviseperspektiv, utan också en nödvändighet för att ta vara på den kompetens och erfarenhet som både kvinnor och män kan bidra med.

5 Jämställda socialförsäkringar

5.1 Föräldraförsäkringen

I Sverige finns ett lönegap mellan män och kvinnor, där kvinnor ofta slutar som fattigpensionärer. Lönegapet växer särskilt efter första barnet. Eftersom ekonomisk självständighet är viktig för kvinnors egenmakt, måste socialförsäkringarna förbättras för att motverka ojämställdhet. Målet är att den ekonomiska familjepolitiken ska skapa en god standard för alla barnfamiljer och bidra till ett jämställt föräldraskap, men mycket arbete återstår.

Forskning och parterna på arbetsmarknaden visar att ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen är avgörande för att minska lönegapet. Under 2022 tog kvinnor 68 % av föräldraledigheten och män 32 %. För att uppnå jämställdhet bör vi tredela föräldraförsäkringen mellan föräldrarna och lämna en del för överlåtelse. Även om fördubblingen av dubbeldagar från juli 2024 kan öka pappors närvaro, anser vi att reformen att överlåta föräldradagar till andra strider mot jämställdhetsmålen och kan leda till fusk och välfärdskriminalitet. Socialdemokraterna kommer att följa effekterna och agera om problemen kvarstår. Snabbhetspremien, som uppmuntrar till täta graviditeter, är dessutom ett hot mot kvinnors hälsa och jämställdhet på arbetsmarknaden.

5.2 Pensionerna

Kvinnors pensioner är i genomsnitt 20 % lägre än mäns, vilket kallas pensionsgapet. Detta beror på lägre löner och mer deltidsarbete under kvinnors arbetsliv. Löneskillnaderna börjar ofta vid första barnets födelse, där kvinnor får betydligt sämre ekonomiska villkor. För att uppnå jämställdhet är det avgörande att föräldraledighet och vab delas lika, eftersom det direkt påverkar kvinnors långsiktiga försörjning, pension

och förmåga att leva ett självständigt liv. Lönegapet och pensionsgapet visar att vi inte är där ännu.

5.3 Sjukförsäkringen

Psykisk ohälsa är den vanligaste sjukskrivningsorsaken, och kvinnor med omsorgsyrken i välfärden drabbas betydligt hårdare än andra yrkesgrupper av stressrelaterade, långa sjukskrivningar. För att minska ohälsan och sjukskrivningar, framför allt bland kvinnor, måste arbetsvillkoren förbättras genom att fler kollegor delar på ansvaret. Det är en av de viktigaste åtgärderna för ett mer jämställt arbetsliv och för att skillnaden i ohälsotal mellan kvinnor och män ska minska. I kvinnodominerade yrken har färre möjlighet att arbeta hemifrån när man är sjuk. Därför drabbar karensavdraget i sjukförsäkringen i större utsträckning kvinnor än män. Därför är det angeläget att avskaffa det orättvisa karensavdraget.

Nedsatt arbetsförmåga till följd av graviditet ses ibland inte som grund för sjukskrivning. Det beror bland annat på att graviditet inte ses som en sjukdom på grund av sjukdomsbegreppet som härstammar från 40-talets förarbeten. Det gör det svårare för gravida att beviljas sjukpenning jämfört med icke-gravida. Graviditetspenningen behöver moderniseras för att bättre möta behoven hos gravida kvinnor, som i vissa fall inte kan arbeta under sin graviditet. Utredningen från 2023 föreslog att förmånsperioden för graviditetspenning förlängs till förlossningsdagen och att inkomsttaket höjs. Den föreslår även att gravida får samma rätt till sjukpenning som andra, samt att Jämställdhetsmyndigheten ska se över kvinnors rätt till omplacering. Om förslagen genomförs skulle gravida få en mer rättvis och rimlig ekonomisk trygghet.

5.4 Arbetsskadeförsäkringen

Även arbetsskadeförsäkringen behöver förändras för att bli mer jämställd. Definitionen av vad som kan räknas som en arbetsskada bör justeras för att bättre inkludera skador och sjukdomar som främst drabbar kvinnor, till exempel belastningsskador och psykiska ohälsoproblem. Arbetsmiljöverkets föreskrifter bör också ta större hänsyn till kvinnors arbetsvillkor och risker. Arbetsmiljöarbetet i kvinnodominerade yrken bör förstärkas för att förbättra förutsättningarna för en jämställd bedömning av arbetsskador. Man bör också överväga att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för arbetsskador som

fokuserar på att förbättra kunskapen om hur arbetsskador och arbetsrelaterad ohälsa drabbar kvinnor respektive män.

6 Ett jämställt näringsliv

Antalet kvinnliga företagare i Sverige har ökat. Men avståndet mellan andelen kvinnliga respektive manliga företagare är fortsatt hög där kvinnor är underrepresenterade. Det är en förlust för svensk tillväxt och innovationskraft när inte hela befolkningen ges möjlighet att testa sina idéer. En stor utmaning är tillgången till finansiering, där många kvinnliga entreprenörer möter större hinder än män när det gäller lån och investeringar. Tidigare har den socialdemokratiska regeringen arbetat för att främja kvinnors företagande genom politiska åtgärder och ekonomiskt stöd, men behovet av ytterligare insatser kvarstår. Tillväxtverket har av regeringen fått i uppdrag att genomföra åtgärder som förbättrar förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande i hela landet. Ett viktigt uppdrag som vi socialdemokrater välkomnar. Dock ser har insatserna för att öka kvinnors företagande varit små och vidare insatser krävs för att skapa ett mer jämställt näringsliv.

Sverige riskerar att förlora viktiga innovationer och konkurrenskraft om inte fler kvinnor ges möjligheter att starta och driva företag. Myndigheters regleringsbrev bör inkludera främjande av kvinnors företagande, och statligt initierad finansiering måste utformas för att ge kvinnor och män lika förutsättningar. Statliga aktörer som Vinnova och Almi bör också få i uppdrag att särskilt fokusera på att främja kvinnors innovationer och kommersialisering av deras idéer. I Tillväxtverkets delredovisning från april 2026 konstateras det att nystartade företag, särskilt inom tjänstesektorn där många kvinnor driver företag, har svårt att få extern finansiering i uppstartsfasen. I enlighet med rekommendationerna från myndigheten bör offentliga aktörer som Tillväxtverket, Almi och regionerna stärka sin kunskap om tjänstesektorn och branscher där kvinnors företagande är brett för bättre anpassade finansieringslösningar, så att fler företag kan få finansiering utifrån sin potential.

Regeringen måste vidta åtgärder för att öka jämställdheten bland företagare. Detta är inte bara en fråga om rättvisa, utan avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft.

6.1 Kvinnors företagande

Ett bredare jämställdhetsperspektiv behövs som syftar till att systematiskt integrera jämställdheten i investeringar, innovationsprocesser och företagsutveckling. Metoden innebär att analysera hur en verksamhet påverkar kvinnor och män på olika sätt, exempelvis som anställda, ledare, entreprenörer, kunder eller användare. Vidare används dessa aspekter i riskbedömningar och strategiska beslut. Enligt Vinnova handlar detta om att öka jämställdheten genom att mäta kvaliteten i innovationer. När jämställdhetsperspektiv inkluderas ökar sannolikheten att nya lösningar fungerar för fler, vilket stärker både samhällsnytta och marknadspotential (Vinnova, Gender and Innovation, 2018). Även OECD och UN Women har framhållit att ett starkare jämställdhetsperspektiv är ett effektivt ett verktyg för att minska systematiska snedfördelningar, exempelvis i tillgången till kapital eller representation i företagsledning, och därmed bidra till mer hållbara och inkluderande ekonomiska system. Sammantaget kan ett nytt angreppssätt som integrerar ett jämställdhetsperspektiv i investeringar minska risker och frigöra innovationskraft. Företag och organisationer som arbetar aktivt med jämställdhet får då tillgång till fler perspektiv, kan bättre möta behoven i en bredare målgrupp och stärker därigenom sin långsiktiga konkurrenskraft.

Vidare ser vi ett behov av att staten agerar normerande för att underlätta att fler kvinnor får se sina innovationer komma ut på marknaden genom statligt riskkapital. Men även andra sektorer än de som klassificeras som innovativa behöver se fler kvinnliga entreprenörer. I Sverige ligger andelen kvinnliga entreprenörer på 28 % jämfört med EU-snittet på 33 %. Vi behöver göra mer både via regleringsbrev till relevanta myndigheter och genom ökat samarbete mellan stat, näringsliv och akademi.

7 En jämställd kollektivtrafik och stärkt trafiksäkerhet

Trafiksäkerhet handlar också om jämställdhet. Kvinnor har sämre skydd i trafikolyckor jämfört med män. Exempelvis löper kvinnor större risk att drabbas av whiplashskador eftersom kvinnors nackar skyddas hälften så bra som mäns. Statens väg- och transport-forskningsinstitut (VTI) har tagit fram den första kvinnliga krockdockan som i sin längd och tyngd ska kunna representera den genomsnittliga kvinnan. Arbetet med krockdockan har rönt stort internationellt intresse och är en viktig del i målet att kvinnor ska ha samma skydd som män vid en kollision. Det är ett exempel på viktig forskning

kopplat till trafiksäkerhet som kommer leda till bättre förutsättningar för både kvinnor och män. Det är viktigt att arbetet fortsätter. Transportstyrelsen uppger att man under en längre tid har drivit frågan om jämlik krocksäkerhet internationellt, och i mars 2023 fattades beslut om att starta en internationell arbetsgrupp. Sverige behöver fortsatt driva på för att få till ökad jämlik krocksäkerhet.

Fler kvinnor än män reser kollektivt. Kvinnor arbetar också på obekväm arbetstid i högre utsträckning än män och en väl fungerande kollektivtrafik måste också finnas på obekväma arbetstider. Även om utvecklingen på detta område kommit en bit, så är det långt kvar. Kostnaden för att resa kollektivt behöver vara skälig. Alla ska ha råd att ta sig till och från arbete och fritidsaktiviteter och för att inhandla livsförnödenheter. De allmänna kommunikationernas hållplatser bör vara så upplysta som möjligt och möjligheten att få kliva av så nära resmålet som möjligt, särskilt vid mörker och sena kvällar och nätter då risk för våld och hot finns. Detta är en samhällsbyggnadsfråga i första hand för kommuner och regioner att beakta, men kan inte nog understrykas.

Rastplatserna runt om i vårt land tar ofta inte hänsyn till att det blir fler och fler kvinnliga yrkesförare, som behöver separata toalett- och duschmöjligheter. Rastplatserna behöver därutöver vara bättre bevakade för ökad säkerhet.

8 Åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld

Varje dag utsätts flickor och kvinnor för våld och sexuella övergrepp, ofta av män de har eller haft en relation med. Detta våld kränker kvinnors rättigheter och ger livslånga konsekvenser. Även barn drabbas, både direkt genom att bevittna våldet och indirekt genom att riskera att själva bli våldsamma i framtiden. Våldsamma män finns i alla samhällsgrupper, och våldet hotar även kvinnor som inte är direkt utsatta. Det ekonomiska våldet ska bekämpas på alla nivåer. För oss socialdemokrater är kampen mot mäns våld mot kvinnor en mycket högt prioriterad fråga.

8.1 Nollvision om mäns våld mot kvinnor och barn

Det har i alla tider och samhällen funnits män som använt våld för att straffa och kontrollera sin omgivning och våldet är den yttersta konsekvensen av att vi alltjämt lever i ett ojämställt samhälle. För att bekämpa våldet måste därför insatser göras både

mot de normer och värderingar som våldet ger uttryck för, och mot de enskilda män som begår brott.

Under de senaste åren har också viktiga steg tagits. Sverige har fått fler poliser, med bättre verktyg, och lagstiftningen har skärpts vad gäller mäns våld. Samtyckeslagen, som gjort det tydligare att sex som inte är frivilligt är förbjudet, utgör en av milstolparna, och har inneburit ett paradigmskifte i synen på våldtäkt.[1] Straffen för flera sexualbrott har också skärpts, liksom för misshandel, grov kvinnofridskränkning och överträdelse av kontaktförbud.[2] Det är numera straffbart att utsätta ett barn för att se och höra våldsbrott i en nära relation.[3]

Men det räcker inte. Nu är en nollvision om mäns våld mot kvinnor äntligen på plats. Men den behöver också fyllas med innehåll. Ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram för att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld. Med Sluta skjut som förebild ska ett program för män som utövar våld tas fram och implementeras i hela landet. Varje kvinna som lämnar en våldsam relation ska ges en samlad ingång till samhällets stöd – en dörr ut ur våldet. Det ska räcka med en kontakt för att få nödvändigt stöd, t.ex. vad gäller dokumentation av skador, vittnesmål, personskydd, skyddat boende, traumabehandling, hjälp med barnens skolgång m.m. Vid behov bör den våldsutsatta också kunna få fysiskt skydd för att återvända till sin bostad och hämta sina och barnens tillhörigheter.

För att intensifiera arbetet anser Socialdemokraterna också att regeringen bör tillsätta en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Tillsammans med relevanta myndigheter och kvinnojourer bör man systematiskt gå igenom vilka åtgärder som skulle kunnat förhindra mord och misshandel.

8.2 Kriminalisera ekonomiskt våld

Mäns våld mot kvinnor kan ta många uttryck. Det kan handla om fysiskt, psykiskt, ekonomiskt eller sexuellt våld liksom hedersrelaterat våld och förtryck. Gemensamt är att det är kvinnor som utsätts av män på grund av sitt kön. Samtliga dessa former av våld måste med full kraft motarbetas.

---

[1] Prop. 2017/18:177 En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet

[2] Se särskild prop. 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar, prop. 2020/21:217 Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer samt prop. 2024/25:123 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

[3] Prop. 2020/21:170 Barn som bevittnar brott

Den 1 juli 2026 infördes ett nytt brott, benämnt psykiskt våld, i brottsbalken.[4] Lagändringen var resultatet av ett längre lagstiftningsarbete, vilket inleddes redan under mandatperioden 2018–2022. Det nya brottet innebär att det nu är straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av beskyllning, nedsättande uttalande, förödmjukande beteende, otillbörligt hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Vidare är det nu även straffbart att utsätta någon för otillbörlig övervakning som är varaktig, om gärningen varit ägnad att allvarligt skada personens självkänsla. Socialdemokraterna välkomnade givetvis dessa skärpningar.

En särskild, juridisk, fråga under lagstiftningsarbetet var användningen av begreppet ”otillbörlig kontroll”. Den bakomliggande statliga utredningen föreslog att detta begrepp skulle användas och att straffbestämmelsen skulle omfatta situationer där gärningspersonen ”utövar otillbörlig kontroll över en annan person genom att begränsa den personliga handlingsfriheten”. Under beredningen och med beaktande av remissinstanserna synpunkter landade dock Tidöregeringen i att den lagtekniska lösningen var för oprecis. I stället adresseras dessa situationer genom begreppen och rekvisiten ”övervakning” och ”tvång”.

Baksidan med denna lösning är vissa frågor gällande ekonomiskt våld riskerar att hamna utanför den nya straffbestämmelsens tillämpningsområde. Socialdemokraterna anser att även ekonomiskt våld bör kriminaliseras och att en utredning bör tillsättas med uppdrag att lämna förslag för ett sådant straffrättsligt ansvar. Det kan t.ex. handla om att våldsutövaren tar kontroll över den utsattas förmåga att förvärva, använda och behålla ekonomiska resurser eller om ekonomisk säkerhet och egenmakt.

För många kvinnor fortsätter våldet även efter separationen. Det kan handla om återkommande vårdnadstvister, försök att fördröja bodelningen eller att gärningsmannen lämnat kvinnan med stora skulder. Detta så kallade eftervåld, alltså det våld som fortsätter även sedan relationen tagit slut, måste uppmärksammas och lagföras. Socialdemokraterna vill att regeringen tillsätter en särskild utredning med syftet att kriminalisera eftervåldets alla olika uttryck, såsom fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt och materiellt våld samt försummelsevåld.

[4] Prop. 2025/26:138 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

8.3 Släppsamtal och åtgärder i samband med permission eller frigivning

Brottsoffer som utsatts för våld i nära relation har idag rätt till information när gärningsmannen har permission eller friges. Oftast informerar Kriminalvården då med brev eller via e-post. Socialdemokraterna vill att dessa möjligheter utvecklas och kvinnan också ska kunna välja att få Kriminalvårdens information via kommunens socialtjänst. Informationen kan på detta sätt då kombineras med erbjudande om samhällets hjälp och stöd, t.ex. från kvinnojour, brottsofferjour, psykiatri eller kommunens relationsteam. Det kan också handla om stöd och skydd av mer praktisk karaktär utifrån Kriminalvårdens riskbedömning. Finns det barn bör de erbjudas samma stöd.

Vad gäller Kriminalvårdens, oftast mycket kvalificerade, riskbedömningar inför permission och frigivning har det uppmärksammats att dessa inte alltid når polisen. För att avhjälpa detta anser Socialdemokraterna att Kriminalvården och Polisen bör ges i uppdrag att ta fram en standardiserad ordning för uppgifter om gärningsmannens vistelse och rehabilitering, permissioner och släppdatum. Vidare bör polisen ges i uppdrag att hålla obligatoriska så kallade ”släppsamtal” med gärningspersonen och i samverkan med socialtjänsten erbjuda vidare rehabilitering.

8.4 Bättre stöd till våldsutsatta kvinnor

Kvinnor som utsätts för våld ska få den hjälp de behöver. Idag läggs ofta ett för stort ansvar på den våldsutsatta kvinnan. Hon ska våga lämna, hon ska samla bevis och anmäla, hon ska skydda sina barn och hon ska i värsta fall leva gömd. Många kvinnor som söker hjälp vittnar om att samhället i alltför stor utsträckning arbetar i stuprör, vilket gör att kvinnorna, och deras barn, hamnar mellan stolarna. Samarbetet behöver här bli betydligt bättre. Kunskapen måste öka så att fler myndigheter, vårdgivare och arbetsgivare vågar fråga om våld, och vet vilka tecken man ska vara uppmärksam på. Vi vill därför införa ”lex Lotta”. När en kvinna har blivit mördad av en man, trots att hon i kontakt med myndigheter uttryckt ett behov av hjälp pga. en psykiskt eller fysiskt våldsam relation, ska den berörda myndigheten anmäla sig själv. Syftet med anmälan är att uppmärksamma myndighetens brister i bemötande och stöd till våldsutsatta kvinnor. Vi måste skyndsamt öka medvetenheten om mäns våld mot kvinnor i hela samhället och åtgärda de brister som gör att kvinnor faller mellan stolarna.

En grundläggande fråga vad gäller samhällets stöd till våldsutsatta kvinnor är rätten till bostaden. Kvinnor som blir utsatta för våld ska inte tvingas flytta. Under föregående mandatperiod togs här viktiga steg vilket mynnat ut i en stärkt lagstiftning för personer som bor i hyreslägenhet.[5] Socialdemokraterna anser dock att denna rätt bör gälla alla våldsutsatta kvinnor oavsett boendeform. Vidare behöver kommunernas ansvar för att kvinnor och barn som utsätts för våld ska få en trygg bostad förtydligas. Våldsutsatta bör få förtur till allmännyttiga bostäder i alla kommuner.

Vidare behöver samhällets stöd till familjer som lever med skyddade personuppgifter stärkas. Det handlar om allt från att socialtjänsten idag bokar in möten på ett sätt som gör att kvinnans adress röjs, till att man inte kan besöka läkare eller skaffa telefonabonnemang för att de krävs personnummer. Alla inblandade aktörer måste samverka på ett sådant sätt att de utsatta kvinnorna får det skydd som krävs.

En särskild grupp som sällan uppmärksammas är de äldre kvinnor som utsätts för våld och ofta befinner sig i en särskild sårbar situation. Bristande kunskap och stereotypa föreställningar leder till att dessa kvinnor inte alltid blir trodda när de berättar om sin situation. Granskningar har återkommande pekat på att det finns en bristande kunskap om våld i nära relationer inom äldreomsorgen och att äldreomsorgen sällan ingår i kommuners interna samverkan kring våld i nära relationer. Yrkesverksamma, inte minst inom hälso- och sjukvården och hemtjänsten, måste regelmässigt uppmärksamma och fråga om våld.

8.5 Områdesarrest vid extra stor hotbild

Kontaktförbud är en viktig skyddsåtgärd för främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Förbudet meddelas av åklagare i form av antingen ett ”ordinärt kontaktförbud”, ”utvidgat kontaktförbud”, ”särskilt utvidgat kontaktförbud” eller ”kontaktförbud som gäller gemensam bostad”. Att bryta mot ett kontaktförbud är straffbart och kan leda till böter eller fängelse.

Under mandatperioden 2018–2022 vidtog den socialdemokratiskt ledda regeringen en rad åtgärder för att skärpa kontaktförbudsreglerna. Elektronisk övervakning vid kontaktförbud infördes och en utredning tillsattes för att komma till rätta med de brister som under lång tid rapporterats där få kontaktförbud meddelats trots behov.[6] I mars

[5] Prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden
[6] Se prop. 2017/18:81 Elektronisk övervakning av kontaktförbud och *En effektivare kontaktförbudslagstiftning* (SOU 2024:13)

2025 presenterade Tidöregeringen en proposition utifrån utredningens förslag vilket vi socialdemokrater välkomnat.[7]

En särskild fråga som behandlades inom ramen för den nya lagstiftningen gäller möjligheten att, när hotbilden är extra stor, också kunna inrätta geografiska områden som förövaren inte får lämna, s.k. områdesarrest. En sådan ordning har förordats av bl.a. Jämställdhetsmyndigheten men avvisats av regeringen. Socialdemokraterna anser att en sådan möjlighet bör utredas vidare.

8.6 Barnahus i hela landet

Barn som har utsatts för övergrepp och kränkningar måste tas om hand på bästa sätt och bli lyssnade på. I flera kommuner finns särskilda barnahus. Till barnahus kommer barn och unga under 18 år som misstänks ha blivit utsatta för våld i hemmet, misshandel eller sexuella övergrepp. Barnahus kan erbjuda en trygg och barnanpassad miljö och en plats där olika viktiga professioner kan samverka och komma till barnet istället för att den som utsatts för brott ska behöva slussas runt mellan myndigheter och tvingas berätta vad som hänt om och om igen. Barnahus spelar alltså en mycket viktig roll ur ett brottsofferperspektiv och utifrån det utsattas barnets möjlighet att ta tillvara på sina rättigheter, få stöd, skydd och upprättelse. Dock visar undersökningar att tillgången till barnahus är ojämlik över landet och att såväl de fysiska lokalerna som tillgången till olika professioner kan se väldigt olika ut över landet. Regeringen behöver vidta åtgärder för att säkerställa alla våldsutsatta barns rätt till barnahus.

Socialdemokraterna vill att fler barnahus startas, så att verksamheten finns tillgänglig i hela landet. Vi vill också se certifiering av barnahusen som säkerställer kvalitet och likvärdighet.

8.7 Nationell strategi för att förebygga, upptäcka och stoppa våld mot barn

Socialdemokraterna också se en nationell strategi för att förebygga, upptäcka och stoppa våld mot barn. Detta har utretts inom Utredningen en Uppväxt fri från våld och viktiga slutsatser måste nu tas vidare.

[7] Prop. 2024/25:123 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

8.8 Barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder

Den 1 juli 2021 trädde nya bestämmelser i föräldrabalken i kraft vilket bl.a. innebar att barnets bästa nu ska vara avgörande för alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Propositionen var resultatet av ett längre utrednings- och lagstiftningsarbete och innebär en viktig seger för barns rättigheter.[8]

Som en konsekvens av lagändringarna anses en förälder som mördat den andre föräldern som huvudregel olämplig som vårdnadshavare. Detta är en efterlängtad förändring där socialnämnderna nu har ett viktigt ansvar att ansöka om vårdnadsöverflyttning. Framåt ser Socialdemokraterna det som en naturligt följd att samma bedömning ska göras vad gäller boende- och umgängesföräldrar. Det är varken logiskt eller rimligt för våldsutsatta barn att ensam behöva träffa den förälder som bedöms olämplig som vårdnadshavare på grund av att han eller hon avsiktligen dödat den andre föräldern. Vidare resonemang och överväganden finns i Socialdemokraternas kommittémotion inom civilutskottets ansvarsområde.

8.9 Våld i ungas parrelationer

Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Trots att det dödliga partnervåldet i snitt minskat de senaste decennierna har utvecklingen vad gäller dödligt partnervåld mot tjejer yngre än 26 år förblivit oförändrat. I den Nationella trygghetsundersökningen 2024 uppgav 21 procent av kvinnor i åldrarna 16–24 år att de utsatts för sexualbrott. I Folkhälsomyndighetens enkätundersökning UngKAB23 uppgav tjejer en högre grad av utsatthet för flera former av våld jämfört med killar. 24 procent av tjejerna hade utsatts för vaginal, anal eller oral penetration mot sin vilja och 19 procent har utsatts för fysiskt våld under sex.

Att framförallt unga tjejer och ickebinära utsätts för detta är oacceptabelt och måste adresseras genom intensifierat och målinriktat förebyggande arbete inom framförallt rättsväsendet. Trots att kunskapsunderlaget har ökat är det ett område som inte uppmärksammats tillräckligt och det behövs alltjämt mer forskning kring hur våld i unga parrelationer bäst förebyggs, upptäcks och stoppas.

8.10 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män och hbtqi-personer, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Under det senaste decenniet har ett flertal viktiga steg tagits, när det gäller såväl straffskärpningar som förebyggande arbete. Bland annat har hedersmotiv gjorts till en försvårande omständighet när domstolen bestämmer straffet för brott och ett nytt brott om hedersförtryck införts.[9] Vidare har möjligheterna att meddela s.k. utreseförbud för barn införts och succesivt utvidgats.[10] Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp har nyligen äntligen också kriminaliserats.[11]

En fråga som ännu inte fullt ut adresserats av lagstiftaren gäller frågan om s.k. omvändelseförsök och omvändelseterapi. I vissa fall kan upprepade omvändelseförsök vara straffbara som psykiskt våld, men det saknas idag ett generellt förbud.[12] Socialdemokraterna anser att det bör införas.

Framåt är det viktigt att arbetet också fortsätter med andra verktyg än de rent repressiva. Här är bildning och samhällsgemenskap viktiga nyckelfaktorer. Tid och resurser måste prioriteras till utbildning och fortbildning för vuxna som på olika sätt kan komma i kontakt med barn och unga som utsätts för hedersvåld. Till exempel via skolan, vården, socialtjänsten eller fritidsaktiviteterna.

Socialdemokraterna vill se ett nationellt förebyggande program som riktar sig mot unga pojkar och flickor som befinner sig i sammanhang där strukturer och normer kring heder är tonsättande. Ett mycket gott exempel på ett sådant program är Shanazi hjältar som startade i Linköping och nu också finns etablerade i Gävle kommun. Verksamheten syftar till att uppnå attitydförändringar genom utbildning och förebildsarbete bland unga killar och tjejer som lever i hederskulturer. Arbetet har följdforskats på och Högskolan i Gävle har kunnat visa att det går att bryta gamla föreställningar och hårt sittande normer och sprida värderingar om jämställdhet och rätten till att leva sitt liv som den man är, fri från förtryck till fler.

---

[9] Prop. 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet och prop. 2021/22:138 Ett särskilt brott för hedersförtryck

[10] Prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn

[11] Prop. 2024/25:189 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp

8.11 Prostitution och människohandel

Sverige var det första landet i världen som gjorde det olagligt att köpa sexuella tjänster utan att det samtidigt är kriminellt att sälja. Prostitution är en del av mäns våld mot kvinnor och därför var det viktigt att ansvaret skulle ligga hos förövarna, inte hos de utsatta. Den svenska sexköpslagen är idag ett internationellt föredöme som det vore önskvärt att fler länder tog efter.

Samtidigt återstår mycket arbete. Polismyndigheten bedömer att omfattningen av människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Sverige fortfarande är mycket oroande både ur ett brottsbekämpande- och ett brottsofferperspektiv. De prostituerade kvinnorna utnyttjas inte bara av de personer som betalar för sex, utan också av de människohandlare, kopplare och andra organisatörer som på olika sätt drar ekonomisk fördel av utnyttjandet. Verksamheten ingår som en integrerad del och viktig inkomstkälla för organiserad brottslighet.

Lagstiftningen kring människohandel och människoexploatering är svår att tolka och tillämpa. Därför är riskerna mycket låga för de som bedriver människohandel i Sverige. Oklarheter i hur domstolarna ska tolka lagarna gör att nästan ingen blir dömd för människohandel eller människoexploatering. Lagstiftningen måste därför ses över.

I december 2023 presenterade *Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution* sitt slutbetänkande.[13] Utredningen konstaterar att det fortfarande finns allvarliga brister i samhällets stöd till den som behöver hjälp att ta sig ur sexuell exploatering, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål. Bristerna rör framför allt identifiering, kunskap om utsattheten och bemötande, tillgången till icke-akut vård och traumabehandling, tillgången till vård utanför storstadsområdena, samt ansvarsfördelning och samordning mellan myndigheter. Utredningens bedömning är att dessa brister är sådana att Sverige inte kan anses leva upp till våra internationella åtaganden. Detta är givetvis allvarligt och regeringen behöver nu ta utredningens slutsatser vidare. Den som utsätts för sexköp ska självklart ses som ett brottsoffer och ges det stöd och de rättigheter det innebär.

Det är vidare viktigt att själva sexköpslagstiftningen utvecklas. I juli 2025 ändrades brottet köp av sexuell tjänst till köp av sexuell handling samtidigt som det straffbara området för brottet utvidgades till att även omfatta handlingar på distans, dvs. utan

[13] Ut ur utsatthet (SOU 2023:97)

fysisk kontakt.[14] Det var en i grunden naturlig utvidgning, i takt med att hela vårt samhälle blir mer digitalt. För att säkerställa att lagändringen får önskad effekt och verkligen leder till att plattformar som erbjuder livesända sexuella handlingar på distans stängs ned anser Socialdemokraterna att de nya bestämmelserna bör följas upp.

Dessutom behöver straffet för sexköp ytterligare skärpas. Den straffskärpning som genomfördes 2022[15], och som syftade till att utmönstra böter ur straffskalan, har visat sig få begränsad betydelse då utdömda straff alltjämt oftast stannar vid villkorlig dom i kombination med böter. För att personer som fälls för sexköp faktiskt ska dömas till fängelse anser Socialdemokraterna att brottet ska göras till ett s.k. artbrott. Vidare bör kravet på s.k. dubbel straffbarhet avskaffas så att svenska sexköpare utomlands inte ska undkomma ansvar.

8.12 Sexuell exploatering och övergrepp mot barn

Även på området för pornografi går den tekniska utvecklingen snabbt vilket utmanar dagens lagstiftning. Idag distribueras så gott som all pornografi via utlandsbaserade internetplattformar, vilka i allmänhet faller utanför svensk jurisdiktion. Detta innebär svårigheter i många avseenden, inte minst vad gäller möjligheterna att i praktiken påverka hur materialet används. En stor mängd bilder och filmer med övergreppsmaterial och annat innehåll sprids mot de inblandades vilja och ibland även utan deras kännedom.[16]

De tekniska och praktiska svårigheterna får dock inte innebära att samhället lämnar walkover. Nätoperatörerna bör åläggas att ta ett större ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar. Minderåriga ska skyddas från våldsglorifierande pornografiskt innehåll genom ålderskontroller. En utredning bör samtidigt tillsättas för att kriminalisera s.k. deepfake-pornografi liksom för att avskaffa det s.k. pubertetsrekvisitet vad gäller barnpornografi.

Vidare bör ett antal åtgärder vidtas vad gäller personer som misstänkt för eller dömts för sexualbrott mot barn. Här bör polis och åklagare få använda hemlig dataavläsning för att säkra bevisning i ett tidigt skede. För personer som dömts för barnpornografibrott bör utgångspunkten vara fängelse och polisen bör sedan informera alla verksamheter

[14] Prop. 2024/25:124 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv
[15] Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar (Prop. 2021/22:231)
[16] Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften– våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98)

där barn vistas – inte bara skolor, utan även exempelvis lekland och barnpassning – om att en person dömd för sexualbrott arbetar där.

Vidare bör en översyn av regelverket gällande vårdnad och umgänge för personer som är föräldrar och döms för sexuella övergrepp mot barn och/eller barnpornografibrott. Socialtjänsten bör vid dessa brott alltid inleda en vårdnadsutredning där huvudregeln vid grova sexualbrott mot barn bör vara att det leder till förlorad vårdnad.

8.13 Kemisk kastrering som krav för villkorlig frigivning

För personer som döms för sexuella övergrepp mot barn bör det införas krav på medicinsk behandling för villkorlig frigivning (s.k. kemisk kastrering). Inom Kriminalvården finns redan idag strukturerade behandlingsprogram som är utformade speciellt för sexualbrottslingar. Behandlingen bedrivs både på slutna och öppna anstalter och med uppföljning vid frivården. Frivillig medicinering som ger kemisk kastrering är idag möjlig att kombinera med behandlingsprogram.

8.14 Svårighet att hitta nytt boende slår mot våldsutsatta kvinnor och barn

Fler kvinnor än män står i kö i samtliga kommunala bostadsförmedlingar som redovisar statistik uppdelat på kön. Samma mönster gäller för grad av aktivitet i bostadskön, mätt som fem eller fler sökningar per år. Utfallet kan sannolikt kopplas till skillnader i samhället om hur bl.a. löneinkomster, näringsinkomster och avkastning på kapital är fördelade mellan kvinnor och män. Sannolikt ser kvinnor i högre utsträckning än män en köplats i en kommunal bostadsförmedling som ett sätt att hantera kommande förändringar i boendebehov. Undersökningar har visat att kvinnor har svårare att hantera sin boendesituation vid en separation. Samtliga former av våld i nära relationer och samhällets bristande förmåga att ingripa drabbar givetvis även inblandade barn. Socialstyrelsen har i den så kallade dödsfallsutredningen pekat på att ett återkommande problem är att brottsoffer för våld i nära relationer inte fått hjälp med att flytta till en annan stadigvarande bostad för att undkomma gärningspersonen. Det har bidragit till att brottsoffret antingen har flyttat tillbaka till gärningspersonen efter en tids vistelse i tillfälligt boende eller har bott kvar på en adress som varit känd av gärningspersonen (SOU 2022:14 ”Sänk tröskeln till en god bostad”).

Riksdagen har fattat beslut om att underlätta för våldsutsatta kvinnor att kunna få bo kvar i sin bostad och att det är våldsutövaren som är den som ska flytta. Det var vi socialdemokrater som i regeringsställning tillsatte den utredning som legat till grund för lagändringen, nämligen Stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor. Det är positivt att regeringen hörsammat våra förslag om att gå vidare med utredningen. Av propositionen och riksdagens betänkande framgår att det finns en bred partipolitisk enighet om principen att det är den våldsutsatta kvinnan som ska kunna bo kvar och att det är den våldsutövande mannen som ska flytta – inte tvärtom. Nu gäller det att gå vidare så att denna princip kan gälla alla våldsutsatta kvinnor och alla våldsutövande män – oavsett boendeform.

En översyn bör göras kring hur en person som har varit utsatt för brott i en nära relation, och som med hänsyn till svårigheterna att ordna en ny bostad kan ha ett extra starkt behov av att vid en separation få behålla det boende som varit parets gemensamma, ska kunna göra det oavsett boendeform.

8.15 Nationell bostadskö för våldsutsatta kvinnor och barn

Våldsutsatta kvinnor bör få förtur till allmännyttiga bostäder i samtliga kommuner i Sverige. Dessutom är det, med anledning av det ekonomiska våld som ofta förekommer i våldsamma relationer, angeläget att införa lättnader i inkomstkraven och ta bort kravet på skuldfrihet för att beviljas lägenhet för våldsutsatta kvinnor. Vidare bör bostads-utbyten över kommungränserna säkerställas, eftersom det i många fall är farligt att bo kvar i samma kommun som förövaren. Det bör emellertid påpekas att kommunerna inte är rustade för att ta hand om detta samhällsproblem själva. Nationella insatser och nationell samordning är därför av yttersta vikt. Ett steg i rätt riktning är att se över möjligheten att införa en nationell bostadskö för våldsutsatta kvinnor och barn som snabbt kan ge förtur till ett tryggt boende. Därutöver behöver ytterligare reformer utredas för att förbättra bostadssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn.

8.16 Kvinnofridsstöd vid våld i nära relationer

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) får endast var femte kvinna skyddat boende. Det finns exempel där kvinnor tvingats återvända till sin förövare i väntan på stöd. Detta ökar risken för fortsatt våld och i värsta fall dödligt våld.

Jämställdhetsmyndigheten beräknar att våld i nära relation kostar samhället 43 miljarder kronor årligen.

Ett särskilt flyttstöd kan bli en viktig del av samhällets skydd. Det kan ge våldsutsatta möjlighet att snabbt lämna en farlig relation och skapa trygghet för sig själva och sina barn. Internationella exempel från bland annat Australien visar att det är möjligt. Stödet måste utformas så att det når de som verkligen behöver det, utan att trösklarna blir så höga att människor inte kan använda det. Vi anser att frågan bör ses över.

8.17 Ge kvinnojourerna förutsättningar att klara sitt uppdrag

Varje dag misshandlas kvinnor av en person de har eller ha haft ett förhållande med. Det är oacceptabelt. De ideellt drivna kvinnojourerna är en viktig del av samhällets skyddsnät mot mäns våld mot kvinnor. Den tillståndsplikt som infördes för två år sedan var nödvändig, för att höja kvaliteten men också för att hålla borta oseriösa aktörer. Men implementeringen av de nya reglerna slår fel och tvingar många av de ideellt drivna jourerna att lägga ner sin verksamhet.

Kvinnojourerna utgör en helt avgörande del av samhällets skydd mot mäns våld mot kvinnor. De finns där när våldet redan har skett, när hotbilden är akut och när andra system inte räckt till. De ideella kvinnojourernas styrka ligger i att de är idéburna, lokala och fristående. Det är just denna särställning som gör att kvinnor vågar söka hjälp, berätta och ta steget bort från våld.

Verksamheten på kvinnojourerna ska hålla hög kvalitet och de förändringar som gjordes för en tid sedan var nödvändiga. Men det har visat sig implementeringen av den viktiga lagstiftningen om tillståndsplikt för skyddade boenden istället gör att allt fler kvinnojoursdrivna skyddade boenden tvingas lägga ner – eller läggas vilande.

Därför avsätter vi socialdemokrater 100 miljoner kronor till anslag 3:1 under UO13 - Särskilda jämställdhetsåtgärder. 50 miljoner får användas till kvinnojourernas arbete med skyddat boende och för att de ska kunna uppfylla kraven i tillståndsplikten utan att verksamheter tvingas stänga. 50 miljoner får användas till kvinnojourernas förebyggande, uppsökande och samverkande arbete. Det kan till exempel handla om utbildningsinsatser i skolor, uppstart av tantjourer som vänder sig till äldre kvinnor och fördjupad samverkan mellan olika aktörer.

8.18 Förstärkt skydd för skyddade uppgifter

Över 26 000 personer i Sverige lever med så kallade skyddade personuppgifter. I många fall handlar det om kvinnor och barn som tvingats flytta på grund av våld och hot från en närstående man. Att leva med skyddade personuppgifter försvårar hela livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn. Samtidigt finns stora risker relaterat till att personuppgifter, till exempel uppgifter om adress, telefonnummer, ålder och andra uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden, tillgängliggörs på internet. Att uppgifterna finns offentligt bidrar till att kvinnor och barn utsätts för risker. Därför måste skyddet för personuppgifter stärkas.

9 Feministisk utrikespolitik

Feministisk utrikespolitik handlar om att ökade resurser och insatser riktas till kvinnor och flickor så att de får makt över sina egna liv, får tillgång till skolgång och utbildning, arbete, ekonomisk egenmakt samt politiskt, ekonomiskt och socialt inflytande. Det handlar också om ett långsiktigt arbete för att driva på för förändring av stereotypa könsroller, maskulinitetsnormer och patriarkala strukturer som hindrar flickor och kvinnor från att åtnjuta sina mänskliga rättigheter inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Arbetet för att stärka kvinnors rättigheter och för ökad jämställdhet är en hörnsten i socialdemokratisk politik. När Sverige som första land i världen lanserade den feministiska utrikespolitiken 2014, byggde det på insikten om att jämställdhet bara kan uppnås om flickors och kvinnors rättigheter, resurser och representation prioriteras i alla delar av utrikes- och säkerhetspolitiken. Utvärderingar har visat att den feministiska utrikespolitiken gav resultat. Jämställdhetsarbetet ökade inom handels, biståndS- och säkerhetspolitiken och flera länder har tagit efter och infört en feministisk utrikespolitik.

Det var ett historiskt misstag av högerregeringen att 2022 avskaffa den feministiska utrikespolitiken. Vi är skarpt kritiska till den ambitionssänkning och de nedskärningar som detta inneburit i den svenska utrikes- och utvecklingspolitiken. Det är ett svek mot världens mest utsatta flickor och kvinnor att Sverige nu saknar det banbrytande ramverk som den feministiska utrikespolitiken var. Det skickar också en allvarlig signal till omvärlden att Sverige gör detta i en tid när auktoritära makthavare och konservativa högerkrafter globalt attackerar flickors, kvinnors och hbtqi-personers rättigheter och människorättsförsvarare som kämpar i de svåraste miljöerna. Regeringen avskaffade

även ambassadören för global jämställdhet, också det ett anmärkningsvärt beslut. Vi anser att rollen bör återinföras.

Vi menar att de värdefulla erfarenheter som åren med feministisk utrikespolitik givit och de växande utmaningarna för jämställdheten i världen bör ligga till grund för en uppdaterad feministisk utrikespolitik. Sverige bör åter gå före och uthålligt driva på det globala jämställdhetsarbetet för att bryta de maktstrukturer, djupt rotade normer och diskriminerande lagstiftning som håller flickor och kvinnor tillbaka.

Straffrihet från det institutionaliserade förtrycket och de omfattande och systematiska brott som begås mot kvinnor i länder som Afghanistan och Iran måste bekämpas. Vi anser att Sverige ska driva på i FN för att könsapartheid ska klassas som ett brott mot mänskligheten. Vi menar också att pojkar och män i högre utsträckning måste engageras och inkluderas i insatser för jämställhet och för att motverka destruktiva och skadliga maskulinitetsnormer.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) ska vara ett prioriterat område inom svensk utrikes- och utvecklingspolitik. Här har Sverige under en lång tid varit en viktig röst i världen; det arbetet måste växlas upp tillsammans med likasinnade länder när dessa rättigheter undermineras och resurser till detta kraftigt har minskat.

9.1 Jämställdhetsarbetet i Nato

Nato är Sveriges viktigaste försvarspolitiska arena. Sedan 7 mars 2024 är Sverige fullvärdig medlem i Nato och omfattas av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Natomedlemskapet gör Sverige säkrare och Nato starkare.

Sverige har en stark ställning inom Nato när det kommer till jämställdhetsarbetet. Redan innan Sverige ansökte om medlemskap i Nato fick det nordiska gendercentret i Kungsängen en central roll i Natos genderarbete. Vi vill se en högre andel kvinnor i de militära förbanden och fler kvinnor på ledande och strategiska positioner. Kvinnor ska delta i Natos arbete med fredsprocesser, statsbyggnad och militära insatser på samma nivå som män. Vi socialdemokrater stödjer alliansens arbete för jämställdhet, med utgångspunkt i agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Fokus ligger på att ta itu med ojämställdhet genom att integrera genusperspektiv i alliansens tre kärnuppgifter: avskräckning och försvar, krisförebyggande och krishantering samt gemensam säkerhet. Sverige ska driva en feministisk säkerhetspolitisk linje i Nato.

9.2 Kvinnor, fred och säkerhetsagendan

Arbetet med kvinnor, fred och säkerhet är en central del av vår feministiska utrikespolitik. Kvinnors perspektiv, behov och intressen och deras aktiva, meningsfulla och jämställda deltagande i fredssamtal och förhandlingar måste prioriteras. Det ska finnas med kvinnliga medlare i varje medlemsuppdrag vid krig och konflikter för att bygga en hållbar fred. Det svenska kvinnliga medlingsnätverket som nuvarande regering lagt ner bör återstartas och deras roll utvecklas för att stärka kvinnor, fred och säkerhetsagendan.

Målen i FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och efterföljande resolutioner, liksom FN:s resolution 2250 om unga, fred och säkerhet, ska nås. Kvinnors och ungas inflytande och meningsfulla deltagande i freds- och statsbyggande är en rättighetsfråga och en förutsättning för hållbar fred och utveckling.

Det genusbaserade sexuella våldet i konflikter måste bekämpas lika väl som den växande människohandeln som gör att fler tvingas in i prostitution. Det internationella arbetet mot människohandel för sexuell exploatering behöver stärkas. Vi anser att Sverige ska permanenta den globala ambassadören mot människohandel, växla upp arbetet och utöka resurserna.

Jämställdhet är ett mål i sig, men också en förutsättning för att nå fred, säkerhet och hållbar utveckling. När jämställdhetsbegreppet ifrågasätts och organisationer och aktörer som kämpar för kvinnors rättigheter ses som hot, ska vi fortsätta arbetet inom detta område och motverka dessa trender i enlighet med den socialdemokratiska feministiska utrikespolitiken.

10 Jämställdhet inom utbildningen

Det är viktigt att alla utbildningsformer aktivt motverkar könsroller och ger elever möjlighet att utvecklas utifrån sina individuella förutsättningar. Att synliggöra könsroller öppnar för verkligt fria val, oavsett kön.

10.1 Jämställdhet inom forskningen

För att stärka forskningens frihet och främja jämställdhet behövs tryggare anställningar och färre visstidsanställningar. Förekomsten av staplingar av tidsbegränsade anställningar behöver ses över. Nya karriärvägar mellan högskolan och samhället bör öppnas för att höja kvaliteten inom välfärden och kunskapsintensiva områden. Sverige

har en stark tradition inom jämställdhetsforskning vilken är avgörande för att förstå könsskillnader i samhället. Forskning på detta område måste fortsätta utvecklas, och data bör systematiskt delas upp efter kön för att analysera effekterna för kvinnor och män. Högskolelagen kräver att jämställdhet alltid främjas inom högskolor, och utvecklingen måste fortsätta för att minska könsskillnader mellan ämnen.

10.2 Förskola och skola för ett jämställt samhälle

En väl fungerande förskola som är tillgänglig och håller hög kvalitet är en viktig faktor för jämställdheten i samhället. Jämte föräldraförsäkringen var utbyggnaden av barnomsorgen i Sverige från 70-talet och framåt viktiga för att möjliggöra ett högre deltagande i arbetslivet för kvinnor. Sedan dess har förskolan blivit en allt viktigare förutsättning för att föräldrar ska kunna delta i arbetslivet, men också för att lägga grunden för att pojkar och flickor ska få goda chanser i livet.

Utbildningssystemets värdegrund och normkritisk pedagogik är viktig för att barn redan från förskolan börjar lära sig om allas lika värde, respekt och empati samt att ifrågasätta traditionella könsroller. För att ge alla barn en bra skolstart måste förskolans språkutvecklande arbete stärkas, särskilt i utsatta områden. Fokus ligger på att förbättra språkutvecklingen och höja kvaliteten i de förskolor som har störst behov.

10.3 Rättvist betygssystem, stoppad utslagning och förlängd skolplikt

Skolan ska ha höga förväntningar på alla barn, utan att bidra till utslagning. Dagens betygssystem har bidragit till att många elever misslyckas med att nå gymnasiebehörighet. Pojkars resultat i svensk skola är generellt sett lägre än flickors. Statistik visar att pojkarnas betyg varit kring 10 procent lägre än flickornas sedan 1988. Det behövs ökad kunskap om varför det ser ut så och på vilka sätt pojkars resultat kan höjas.

Betygssystemet förefaller ha drabbat pojkar och flickor olika. Flickor har generellt blivit mer stressade och risken för psykisk ohälsa har ökat medan pojkar generellt sett mer tenderar att uppvisa utåtagerande beteendestörningar eller aggressivitet. Det senaste året har Skolverket pekat på en oroande trend med något försämrade kunskapsresultat bland flickor, en trend som måste brytas. Tydligare uppdrag krävs till myndigheter för att se över vilka insatser som kan göras för att höja pojkars skolresultat och minska stress och psykisk ohälsa bland flickor. Socialdemokraterna har länge drivit att

betygssystemet behöver göras om från grunden i syfte att göra det mer rättvist samt för att stoppa utslagningen från skolan. De förändringar av betygssystemet som beslutats av Riksdagen under 2026 är steg i rätt riktning men mer krävs för att helt bryta utslagningen från skolan och minska risken för stress och psykisk ohälsa.

Kunskapskrav och betygskriterier som gäller skolan måste vara åldersadekvata för både pojkar och flickor, särskilt med beaktande av barns kognitiva utveckling. Att stoppa utslagningen från skolan och inte minst pojkars sämre resultat är helt avgörande för att minska risken för att unga pojkar fastnar i arbetslöshet eller rekryteras till kriminella gäng. Samhället har inte råd att tappa unga i gymnasieåldern vare sig till arbetslöshet, utanförskap eller kriminella nätverk. Vi socialdemokrater föreslår därför att skolplikten ska förlängas och omfatta även gymnasiestudier upp till 18 års ålder. Det innebär att gymnasieskolan ska bli både en plikt och en rättighet.

11 En jämställd sjukvård

11.1 En barnmorska per födande

Svensk förlossningsvård är i huvudsak trygg och säker med goda medicinska resultat. Kontinuiteten i graviditetsvårdkedjan har ökat och vården har blivit mer kunskapsbaserad. De allra flesta kvinnor anger att de är nöjda med sin förlossning och den vård de har fått i samband med förlossningen.

Samtidigt finns dock fortsatta utmaningar inom förlossningsvården. Det gäller bland annat tillgänglighet och kvalitet i eftervården liksom bristerna i jämlik tillgång till vård över landet. Det finns väsentliga skillnader i processer och resultat mellan regioner och förlossningskliniker. Flera påverkbara faktorer bidrar till att skillnaderna uppstår, t.ex. vårdens styrning och organisering, kompetens och resurser samt rutiner och praxis. Tillgängligheten till vården har utvecklats olika och varierar mellan regionerna. Liksom för flera andra delar av hälso- och sjukvården har antalet disponibla vårdplatser för förlossningar minskat till en för låg nivå där det nu på många platser råder brist. Bristerna är samtidigt svåra att åtgärda då alltför många utbildade barnmorskor väljer att arbeta utanför förlossningsvården. Nationella vårdkompetensrådet har kommit fram till slutsatsen att detta är det främsta skälet till dagens brist på barnmorskor inom förlossningsvården och att regionerna behöver arbeta med att attrahera, utveckla och behålla barnmorskor i högre grad än vad som görs idag.

Socialdemokraterna anser att målsättningen inom förlossningsvården ska vara ”en barnmorska per födande”. Kontinuiteten före, under och efter förlossningen ska stärkas. Eftervården ska utvecklas och individualiseras utifrån behov. För att nå den högt ställda målsättningen behöver fler barnmorskor och specialistutbildade undersköterskor utbildas än idag. För att fler ska vilja arbeta inom förlossningsvården krävs också att arbetsmiljön och arbetsvillkoren förbättras.

11.2 Utvärdering av de nationella riktlinjerna för endometrios

Endometrios drabbar uppskattningsvis var tionde kvinna i fertil ålder, där ungefär hälften får mer omfattande besvär. Utöver stort lidande för de drabbade medför sjukdomen stora kostnader för samhället, både direkta kostnader för hälso- och sjukvården och indirekta kostnader i form av sjukfrånvaro. Tidig behandling har stor betydelse för att bevara fertiliteten och motverka risken för kronisk smärta. I förlängningen minskar detta även vårdkostnaderna för både enskilda individer och samhälle.

Dagens nationella riktlinjer för vård vid endometrios presenterades i december 2018. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom området, och vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar. Det är hög tid att följa upp i vilken grad de uppfyllt detta syfte.

11.3 Utrota livmoderhalscancer

I Sverige drabbas ungefär 500 kvinnor varje år av livmoderhalscancer och ungefär 150 kvinnor dör av cancerformen. Idag erbjuds vaccination mot HPV-virus både till flickor och till pojkar genom elevhälsan i årskurs 5. Genom dessa vaccinationer tillsammans med regelbunden gynekologisk cellprovtagning i åldern 23–64 år ges ett mycket gott skydd mot livmoderhalscancer. Med en god vaccinationstäckning bland pojkar och flickor anses det fullt möjligt att helt eliminera denna cancerform.

Kvinnor födda 1994–1999 har därför erbjudits gratis HPV-vaccination genom ett forskningsprojekt från Karolinska institutet i samarbete med Regionala cancercentrum i samverkan, RCC. Målet har varit att minst 70 procent av målgruppen skulle vaccinera sig, men vaccinationskampanjen avslutades i juni 2025 trots att många regioner inte hade nått målet. En mycket större andel av befolkningen än tidigare är dock vaccinerad och medvetenheten om HPV, cancer och möjligheten till skydd genom vaccination har

ökat. Socialdemokraterna menar att arbetet måste fortsätta genom uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Regionala cancercentrum i samverkan (RCC) för att fortsätta verka för att fler i målgruppen vaccinerar sig.

De kvinnor som är vuxna i dag har dock inte fått vaccinet i skolan och undersökningar visar att tre av tio kvinnor inte deltar i screeningen. Vi ser positivt på det fortsatta arbetet med att nå alla med ett erbjudande om HPV-screening. Ska målet om att utrota livmoderhalscancer kunna nås måste också särskilda ansträngningar göras för att nå målgrupper som har lägre screeningmedverkan, till exempel kvinnor med psykisk sjukdom eller substansmissbruk, då de har mer än fördubblad risk att drabbas av sjukdomen.

11.4 Skydda aborträtten

Socialdemokraterna står upp för den svenska aborträtten. Den nuvarande abortlagstiftningen som Sverige har haft sedan 1975 fungerar väl, och vi ser i dagsläget inte några behov av att göra förändringar i den vad gäller till exempel tidsgränser. Tvärtom finns behov av att säkerställa och skydda de rättigheter som kvinnor i Sverige har till en trygg och säker abort. På flera håll i vår omvärld ser vi hur rätten till abort inskränks och det har även i den svenska politiska debatten diskuterats förslag om att låta personal inom hälso- och sjukvården kunna neka kvinnor att göra abort eller att ändra olika tidsgränser. Sådana förslag utgår alltid från att det är någon annan som ska bestämma över kvinnans kropp än hon själv. Ytterst är det endast genom politik och politiskt arbete som rätten till abort långsiktigt kan säkras.

Ardalan Shekarabi (S)

Johanna Haraldsson (S)

Adrian Magnusson (S)

Sofia Amloh (S)

Jonathan Svensson (S)

Katarina Berggren (S)